

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ČESKÝ JAZYK

Hyperbola

Ročník 8. a 9.

13. 8. - 14. 8. 2012

Autor: Mgr. Vladimíra Barboříková

*Zpracováno v rámci projektu „Krok za krokem na ZŠ Želatovská ve 21. století“
registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.3443*

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Informace o projektu

Název projektu: Krok za krokem na ZŠ Želatovská ve 21. století

Registrační číslo: CZ.1.07/1.4.00/21.3443

Příjemce: Základní škola, Přerov, Želatovská 8

Anotace:

- Žáci se seznámí v prezentaci PowerPoint s literárním pojmem **hyperbola (nadsázka)**. Následně si ověřují pochopení pojmu na ukázkách v pracovním listu, kde hyperbolu vyhledávají.
- Modul je vhodný pro individuální i skupinovou práci. Ukázky jsou vhodné také pro další využití ve složkách jazykového vyučování.

1. Najdi v následující ukázce hyperbolu:

Jaroslav Seifert Píseň o rodné zemi

(ze sbírky *Zhasněte světla*)

Krásná jako kvítka na modranském džbánu
je ta země, která vlastní je ti,
krásná jako kvítka na modranském džbánu,
sladká jako střída dalamánku,
do nějž nůž jsi vložil k rukojeti.

Stokrát zklamán, rady nevěda si,
znovu vždycky navracíš se domů,
stokrát zklamán, rady nevěda si,

k zemi bohaté a plné krásy,
k chudé jako jaro v čerstvém lomu.

Krásná jako kvítka na modranském
džbánu,
těžká, těžká jako vlastní vina
- není z těch, na něž se zapomíná.
Naposledy kolem tvého spánku
padne prudce její hořká hlína.

2. Najdi v následující ukázce z románu Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* hyperboly:

"Pane nadporučíku," pokračoval plukovník, "považujete za správné jezdit na ukradeném koni? Nečetl jste inzerát v Bohemii a v Tagblattu, že se mně ztratil stájový proč? Vy jste nečetl inzerát, který dal váš představený do novin?"

Plukovník spráskl ruce.

"Opravdu, tihle mladí důstojníci! Kde je disciplína? Plukovník dá inzeráty, a nadporučík je nechte."

"Kdybych ti, ty dědku stará, mohl dát pár facek," pomyslel si nadporučík Lukáš, dívaje se na licousy plukovníka, které připomínaly orangutana.

"Pojďte s sebou na minutu," řekl plukovník. A tak šli a vedli velmi příjemný rozhovor:

"Na frontě, pane nadporučíku, se vám nemůže taková věc podruhé přihodit. V týlu se procházet s ukradenými psy je jistě velice nepříjemné. Ano! Procházet se se psem svého představeného. V době, kdy denně ztrácíme na bojištích sta důstojníků. A inzeráty se nečtou. To bych mohl inzerovat sto let, že se mně ztratil pes. Dvě stě let, tři sta let!"

Plukovník se hlasitě vysmrkal, což bylo vždy u něho známkou velkého rozčilení, a řekl: "Můžete se dále procházet," otočil se a odcházel, sekaje zlostně jezdeckým bičikem přes konce svého důstojnického pláště.

Nadporučík Lukáš přešel na druhý chodník a slyšel i tam poznovu "Halt!" Plukovník zadržel právě jednoho nešťastného infanteristu, záložníka, který myslel na svou mámu doma a přehlédl ho.

Plukovník vlastnoručně ho táhl do kasáren k potrestání, spílaje mu mořských prasat,

"Co s tím Švejkem udělám?" pomyslel si nadporučík. "Rozbiju mu hubu, ale to nestačí. I řemínky mu tahat z těla je na toho lumpa málo." Nedbaje, že se měl sejít s jednou dámou, zamířil rozčileně k domovu.

"Já ho zabiju, pacholka," řekl k sobě, sedaje do električky.

3. Najdi v následující ukázce hyperboly:

Jiří Wolker: Moře (ze sbírky *Těžká hodina*)

Zahrej, chraplavý aristone, ptáku mi nad jiné milý,
zde tančí všechna moře s pěti světadíly
a nejšťastnější já, jenž do srdce tance všech byl přijat jsem,
mozoly obrůstám jako strom ovocem,

jsem námožník, barkař a rybář, jsem dělník z přístavu,
v tisíci lodicích proplouvám moře a ještě je proplavu,
ne jedněma, tisíci rukama moře se zmocňuji,
ne jedněma, tisíci rukama moře buduji.
Zahrej, chraplavý aristone, ptáku mi nad jiné milý,
svět jsou jen ti, kteří jej živí, by z něho živi byli,
moře jsme my, dělníci zvlněných svalů, cizí i zdejší,
my, skutečnost jediná, skutečnost nejskutečnější!

4. Najdi v následující ukázce z moravské lidové poezie zapsané Františkem Bartošem hyperboly:

BOJOVNICE

Zakázali na vojnu
sedláčkovi do domu;
sedláček sa zastarál,
sedňa za stůl zaplakál.

»Nemám syna žádného
ani bratra vlastního.
Ty, děvečko nejstarší,
jdi za mně bojovati!«

»Oj, tatíčku, nepůjdu,
já bojovat nebudu,
já sem srdca měkkého,
já sa leknu každého.«

»Nemám syna žádného,
ani bratra vlastního.
Ty, ceruško prostřední,
jdi za mně bojovati!«

»Oj, tatíčku, nepůjdu,
já bojovat nebudu,
já sem srdca měkkého,
já sa bojím každého.«

Poslál pro tu najmladší:
»Tebe já mám najradši.
Pojď, děvečko, pojď domů,
pojed' za mne na vojnu.«

»Já, tatíčku, já půjdu,
za vás bojovat budu.
Já sem srdca tvrdého,
nebojím sa žádného.«

A dyž ju oblékali,
obě sestry plakaly;
dyž jí vlasy splétali,
všecky panny plakaly.

Dyž na koňa sedala,
otec, mati plakala:
»Jed', ceruško, jed' s Bohem,

daj ti Pán Bůh dobrý den!«

Jak do vojny přijela,
třikrát vojsko objela,
jak ponajprem střelila,
tři sta Turků zranila.

Jak po druhé střelila,
celý tábor zranila;
jak po třetí střelila,
všecky Turky zahнала.

Podivil sa císař pán:
»A co je to za husár?
Jenom jednu dcerku mám,
tu tomu vojáčku dám.«

«A nejsem já vojáček,
a jsem já ti Anička
chudobného tatíčka.«

»A jednoho syna mám,
tobě, Aničko, ho dám.«
Hned sa vojna skončila,
a svadba sa strójila.

5. Odhalíš hyperboly v následujících vyjádřeních?

Mám takový hlad, že bych i koně snědl.

Za dopis Ti moc děkuji.

Rozešla se s kamarádem a proplakala moře slz.

Petře, říkala jsem ti to aspoň stokrát, a ty pořád ne a ne.

Čekám věčně, až přijdeš k tabuli a napíšeš datum.

Nad městem se mračil les komínů.

Nedám ti to ani za náprstek vody.

To je tedy! Umírám smíchy!

To je hrozně krásné!!!

ŘEŠENÍ:

Pracovní list – hyperbola

(úkoly jsou seřazeny od nejjednoduchých po nejnáročnější)

1. Najdi v následující ukázce hyperbolu:

Jaroslav Seifert Píseň o rodné zemi

(ze sbírky *Zhasněte světla*)

Krásná jako kvítka na modranském džbánu
je ta země, která vlastní je ti,
krásná jako kvítka na modranském džbánu,
sladká jako střída dalamanu,
do nějž vůň jsi vložil k rukojeti.

k zemi bohaté a plné krásy,
k chudé jako jaro v čerstvém lomu.

Stokrát zklamán, rady nevěda si,
znovu vždycky navracíš se domů,
stokrát zklamán, rady nevěda si,

Krásná jako kvítka na modranském
džbánu,
těžká, těžká jako vlastní vina
- není z těch, na něž se zapomíná.
Naposledy kolem tvého spánku
padne prudce její hořká hlína.

2. Najdi v následující ukázce z románu Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* hyperboly:

"Pane nadporučíku," pokračoval plukovník, "považujete za správné jezdit na ukradeném koni? Nečetl jste inzerát v Bohemii a v Tagblattu, že se mně ztratil stájový proč? Vy jste nečetl inzerát, který dal váš představený do novin?"

Plukovník spráskl ruce.

"Opravdu, tihle mladí důstojníci! Kde je disciplína? Plukovník dá inzeráty, a nadporučík je nečte."

"Kdybych ti, ty dědku stará, mohl dát pár facek," pomyslel si nadporučík Lukáš, dívaje se na licousy plukovníka, které připomínaly orangutana.

"Pojďte s sebou na minutu," řekl plukovník. A tak šli a vedli velmi příjemný rozhovor:

"Na frontě, pane nadporučíku, se vám nemůže taková věc podruhé přihodit. V týlu se procházet s ukradenými psy je jistě velice nepříjemné. Ano! Procházet se se psem svého představeného. V době, kdy denně ztrácíme na bojištích sta důstojníků. A inzeráty se nečtou.

To bych mohl inzerovat sto let, že se mně ztratil pes. Dvě stě let, tři sta let!"

Plukovník se hlasitě vysmrkal, což bylo vždy u něho známkou velkého rozčilení, a řekl: "Můžete se dále procházet," otočil se a odcházel, sekaje zlostně jezdeckým bičikem přes konce svého důstojnického pláště.

Nadporučík Lukáš přešel na druhý chodník a slyšel i tam poznovu "Halt!" Plukovník zadržel právě jednoho nešťastného infanteristu, záložníka, který myslel na svou mámu doma a přehlédl ho.

Plukovník vlastnoručně ho táhl do kasáren k potrestání, spílaje mu mořských prasat,

"Co s tím Švejkem udělám?" pomyslel si nadporučík. "Rozbiju mu hubu, ale to nestačí. I řemínky mu tahat z těla je na toho lumpa málo." Nedbaje, že se měl sejít s jednou dámou, zamířil rozčileně k domovu.

"Já ho zabiju, pacholka," řekl k sobě, sedaje do električky.

3. Najdi v následující ukázce hyperboly:

Jiří Wolker: Moře (ze sbírky *Těžká hodina*)

Zahrej, chraplavý aristone, ptáku mi nad jiné milý,
zde tančí všechna moře s pěti světadíly
a nešťastnější já, jenž do srdce tance všech byl přijat jsem,
mozoly obrůstám jako strom ovocem,

jsem námožník, barkař a rybář, jsem dělník z přístavu,
v tisíci lodicích proplovám moře a ještě je proplavu,
ne jedněma, tisíci rukama moře se zmocňuji,
ne jedněma, tisíci rukama moře buduji.
Zahrejš, chraplavý aristone, ptáku mi nad jiné milý,
svět jsou jen ti, kteří jej živí, by z něho živi byli,
moře jsme my, dělníci zvlněných svalů, cizí i zdejší,
my, skutečnost jediná, skutečnost nejskutečnější!

4. Najdi v následující ukázce z moravské lidové poezie zapsané Františkem Bartošem hyperboly:

BOJOVNICE

Zakázali na vojnu
sedláčkovi do domu;
sedláček sa zastarál,
sedňa za stůl zaplakál.

»Nemám syna žádného
ani bratra vlastního.
Ty, děvečko nejstarší,
jdi za mně bojovati!«

»Oj, tatíčku, nepůjdu,
já bojovat nebudu,
já sem srdca měkkého,
já sa leknu každého.«

»Nemám syna žádného,
ani bratra vlastního.
Ty, ceruško prostřední,
jdi za mně bojovati!«

»Oj, tatíčku, nepůjdu,
já bojovat nebudu,
já sem srdca měkkého,
já sa bojím každého.«

Poslál pro tu najmladší:
»Tebe já mám najradši.
Pojď, děvečko, pojď domů,
pojed' za mne na vojnu.«

»Já, tatíčku, já půjdu,
za vás bojovat budu.
Já sem srdca tvrdého,
nebojím sa žádného.«

A dyž ju oblékali,
obě sestry plakaly;
dyž jí vlasy splétali,
všecky panny plakaly.

Dyž na koňa sedala,
otec, mati plakala:
»Jed', ceruško, jed' s Bohem,

daj ti Pán Bůh dobrý den!«

Jak do vojny přijela,
třikrát vojsko objela,
jak ponajprem střelila,
tři sta Turků zranila.

Jak po druhéj střelila,
celý tábor zranila;
jak po třetí střelila,
všecky Turky zahrnala.

Podivil sa císař pán:
»A co je to za husár?
Jenom jednu dcerku mám,
tu tomu vojáčku dám.«

«A nejsem já vojáček,
a jsem já ti Anička
chudobného tatíčka.«

»A jednoho syna mám,
tobě, Aničko, ho dám.«
Hned sa vojna skončila,
a svadba sa strójlila.

5. Odhalíš hyperboly v následujících vyjádřeních?

Mám takový hlad, že bych i koně snědl.

Za dopis Ti moc děkuji.

Rozešla se s kamarádem a proplakala moře slz.

Petře, říkala jsem ti to aspoň stokrát, a ty pořád ne a ne.

Čekám věčně, až přijdeš k tabuli a napíšeš datum.

Nad městem se mračil les komínů.

Nedám ti to ani za náprstek vody.

To je tedy! Umírám smíchy!

To je hrozně krásné!!!